

Anna Ptak
Biblioteka Politechniki Łódzkiej

„Biblioteka w kryzysie czy kryzys w bibliotece?” IV Konferencja Biblioteki Politechniki Łódzkiej (Łódź, 15-17 czerwca 2010 r.)

W dniach 15-17 czerwca Biblioteka Politechniki Łódzkiej była gospodarzem czwartej cyklicznej konferencji naukowej. W trzydniowym spotkaniu wzięło udział około 110. osób, głównie dyrektorów i pracowników krajowych bibliotek szkół wyższych, pracowników naukowych z polskich ośrodków naukowych, a także gości z zagranicy. Przewrotny temat konferencji „Biblioteka w kryzysie czy kryzys w bibliotece?” był bodźcem do dyskusji zarówno na temat ekonomii działania bibliotek (np. optymalizacji kosztów zakupu źródeł informacji), jak i na temat rosnących zagrożeń ich funkcji informacyjnej. Referaty prezentowane podczas obrad zostały wyselekcjonowane przez Komitet Naukowy w składzie: prof. dr hab. Radosław Gaziński (Biblioteka Główna Uniwersytetu Szczecińskiego), dr hab. Jadwiga Woźniak-Kasparek (Uniwersytet Warszawski; Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych), doc. dr Zdzisław P. Szkutnik (Wyższa Szkoła Umiejętności Społecznych w Poznaniu).

Gospodarzem tegorocznej konferencji udało się pozyskać wielu sponsorów, którzy prezentowali swoje produkty. Dzięki współpracy z Centrum Multimedialnym Politechniki Łódzkiej, bezpośrednio transmisję z obrad, jak zwykle, można było oglądać w Internecie. Każdego dnia w konferencji uczestniczyło wirtualnie ok. 50 osób. Wzorem lat ubiegłych w dniu poprzedzającym obrady zorganizowano prekonferencję, podczas której odbyły się dwa spotkania z firmami EBSCO i ProQuest. Przedstawiciele obu firm zaprezentowali nowe produkty i narzędzia oraz możliwości i zalety ich wykorzystania. Uroczystego otwarcia konferencji dokonał prof. dr hab. inż. Ireneusz Zbiciński, prorektor ds. nauki Politechniki Łódzkiej. Referat inauguracyjny *Kryzys wartości czy ich transformacja? Refleksje na przykładzie kategorii wiedzy i informacji*, wprowadzający w tematykę konferencji, wygłosił prof. Jadwiga Woźniak-Kasparek. Autorka w niezwykle interesujący sposób rozważała problem wartości w kontekście wiedzy i informacji, uznając prawdę, wiedzę, dobro czy piękno za wartości stanowiące kompas utrzymujący człowieka na właściwej drodze życiowej.

Sesja pierwsza rozpoczęła się wystąpieniem Sylwii Van Peteghem *To Google or not to Google. Is that the question?* Autorka prezentacji, dyrektor Biblioteki Uniwersytetu w Gandawie, na przykładzie doświadczeń własnej biblioteki w zakresie współpracy z firmą Google, podjęła próbę odpowiedzi na pytania, jak stać się partnerem Google'a, i jakie są zalety tej współpracy. W kontekście rozważań na temat Google'a, postrzeganego jako konkurencję lub być może zagrożenie dla bibliotek w zakresie wyszukiwania informacji, zaprezentowano jeszcze dwa referaty: Lidii Derfert-Wolf *Dogonić Google* oraz Bogumiły Konieczny-Rozenfeld *Google i biblioteki – szansę czy potencjalne zagrożenie? W pierwszym referacie, oprócz zagadnienia wyższości biblioteki nad Google, autorka przedstawiła najnowsze trendy w podnoszeniu jakości i atrakcyjności usług elektronicznych bibliotek. Omówiła również, coraz bardziej popularną w bibliotekach na świecie usługę LibGuides, której celem jest tworzenie multimedialnych portali informacyjnych z wykorzystaniem narzędzi Web 2.0. Bogumiła Konieczny-Rozenfeld dokonała oceny współdziałania światowych bibliotek naukowych z Google, a także podjęła próbę odpowiedzi na pytania: Czy biblioteki i wydawcy boją się rosnącej potęgi przeciwnika? Czy warto współdziałać? Czy narodowe biblioteki cyfrowe stawiają czoła Google? I wreszcie, czy firma Google doprowadzi do kryzysu bibliotek i umniejszenia roli bibliotek i bibliotekarzy?*

Biblioteki, zwłaszcza w sytuacji kryzysu, powinny być aktywne w uczelni i angażować się w jej działalność. Jedną z takich możliwości przedstawiono w kolejnym referacie, autorstwa Rafała Grzybowskiego i Błażeja Fereta, *E-learning w Politechnice Łódzkiej. Miejsce i rola biblioteki*. Tekst został poświęcony zagadnieniu wdrażania projektu elektronicznego wspomaganie systemu nauczania w Politechnice Łódzkiej. Autorzy zwrócili uwagę na kluczową rolę biblioteki w procesie zdalnego nauczania w kontekście przedsięwzięcia, którego realizacja została w ostatnich tygodniach zainicjowana w PL. Przykład kolejnych działań, które podejmuje biblioteki, by nadążyć za postępem i spełniać oczekiwania użytkowników, omówiła Ewa Dobrzyńska-Lankosz w referacie *Biblioteka cyfrowa jako jeden z przejawów aktywności współczesnej biblioteki akademickiej. Zalety i zagrożenia*. Komunikat, zawierający wyniki konsultacji środowisk bibliotekarzy i wydawców nad planowanymi zmianami rozporządzenia do ustawy o egzemplarzu obowiązkowym opracowała Danuta Szewczyk-Kłos, a w jej zastępstwie wygłosiła Jolanta Stepniak.

Drugi dzień obrad rozpoczął się wystąpieniem Jolanty Stepniak pt. *Polityka gromadzenia zbiorów elektronicznych – od samofinansowania do licencji krajowych*. Autorka referatu wyeniła czynniki wpływające na politykę gromadzenia zbiorów elektronicznych, a także podjęła próbę oceny ich pozytywnych i negatywnych aspektów. Zwróciła uwagę na kluczowe znaczenie w tym kontekście rządowego programu dofinansowania dostępu do zbiorów elektronicznych. Monika Curyło omówiła wykorzystanie bazy abstraktów prac przekładowczych i jej wpływ na politykę gromadzenia zbiorów w Bibliotece Katedry UNESCO do Badań nad Przekładem i Komunikacją Międzykulturową UJ. *Kryteria doboru baz danych w bibliotece Uniwersytetu Przyrodniczego* przedstawiła Paulina Studzińska-Jaskim. Hanna Bort-Nowak podjęła próbę oceny efektywności działań Biblioteki Akademii Sztuk w Łodzi na przestrzeni 30 lat. Przedstawiła także perspektywę rozwoju biblioteki w odniesieniu do projektu finansowanego przez Unię Europejską w ramach Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”.

Zagadnienia związane z polityką kadrową prowadzoną w bibliotece akademickiej, a także zmiany w jej zakresie w związku ze zmianami funkcji i roli biblioteki akademickiej w środowisku akademickim na przestrzeni ostatnich kilku lat, omówiła Maria Garczyńska z Biblioteki Głównej AGH w Krakowie. Szczególną uwagę autorka poświęciła roli i znaczeniu bibliotekarzy dyplomowanych w działalności bibliotek akademickich, analizując wyniki badań opracowanych na potrzeby niniejszej konferencji. W oparciu o badania ankietowe zaprezentowano także następujący referat autorstwa Magdaleny Sety *Czy użytkownicy odczuli kryzys – ocena działalności biblioteki w świetle badań ankietowych*. Wyniki badań posłużyły udoskonaleniu organizacji pracy Biblioteki Głównej SGGW w Warszawie. Aleksandra Ignaczak z Biblioteki Wyższej Szkoły Bankowej w Gdańsku w ciekawy sposób omówiła możliwości efektywnego motywowania pozapłacowego oraz komunikowania się z pracownikami bibliotek w oparciu o typy osobowości Taylora Hartmana.

Na potrzebę zmian struktur organizacyjnych bibliotek naukowych zwróciły uwagę Izabela Gajda i Anna Ptak w referacie *Struktury organizacyjne nowoczesnych bibliotek uczelnianych*. Autorki zaprezentowały przegląd struktur organizacyjnych, funkcjonujących w nowoczesnych bibliotekach polskich i zagranicznych, oraz zaproponowały ewentualne kierunki zmian organizacyjnych. Ostatni tego dnia referat *Nowe formy aktywności bibliotek (w szczególności formy przynoszące zyski)* zaprezentowała Magdalena Kaczmarek z Akademii Medycznej w Łodzi.

W trzecim i zarazem ostatnim dniu konferencji zaprezentowano cztery wystąpienia. Ciekawy referat wygłosiła Jolanta Przyłuska, podejmując próbę podsumowania aktualnego stanu repozytoriów archiwizujących wyniki badań naukowych. Autorka zaprezentowała projekt DRIVER, którego celem jest integracja repozytoriów otwartych na poziomie europejskim. Z zainteresowaniem został przyjęty referat Elzbiety Skubaly i Anny Kazan *Czy awatar bibliotekarza stanie się antidotum na problemy biblioteki XX wieku?* W referacie podjęto próbę zdefiniowania problemów, przed jakimi stoi współczesna biblioteka naukowa, i dokonano analizy wyników badań ankietowych przeprowadzonych wśród polskich bibliotek naukowych, dotyczących zachodzących zmian jakościowych i stanu ich zaangażowania.

Dwa ostatnie referaty poświęcone zostały tematyce coraz bardziej popularnym e-bookom. Katarzyna Regulska *Razem czy osobno?: e-booki w bibliotece akademickiej* poruszyła problem gromadzenia e-booków. Dokonała również analizy badań przeprowadzonych wśród studentów dotyczących wykorzystania i przydatności e-booków w bibliotece naukowej. Od strony technicznej, w tym stosowanych formatów i standardów, e-booki zostały scharakteryzowane przez Małgorzatę Rożniakowską-Kłosińską i Rafała Kłosińskiego w prezentacji *Wirtualny świat e-booków a analogowa rzeczywistość*. Autorzy podjęli próbę analizy rynku e-booków w kontekście sektora akademickiego i bibliotek uczelni technicznych jako pośrednich dostawców tego typu źródeł. Po każdym zakończonym dniu obrad organizatorzy zapewniali uczestnikom konferencji czas na dyskusję o istocie zagadnień omawianych przez prelegentów i pytania skierowane do autorów wystąpień.

Podsumowując konferencję, Komisja Wniósłowa, w składzie Dorota Buzdygan z Biblioteki Politechniki Krakowskiej, Maria Wrocławska z Biblioteki Uniwersyteckiej w Łodzi, Mirosława Rożycka z Biblioteki Głównej Uniwersytetu Szczecińskiego, przedstawiła wnioski, z których za najważniejsze uznano:

- Umiejętność wykorzystywania przez biblioteki elementów sukcesu konkurentów, np. Google, w celu doskonalenia własnych działań poprzez: nastawienie na osiągnięcie sukcesu, koncentrowanie się na użytkowniku, jasny i prosty sposób komunikacji, intuicyjny interfejs, zintegrowane wyszukiwanie.
- Dostrzeganie pozytywnego i negatywnego wpływu kryzysu na biblioteki:
 - Wpływ pozytywny:
 - zjawisko kryzysu generuje zmiany w bibliotekach,
 - firmy, dostawcy rozwijają i doskonalą serwisy i produkty, gdyż bibliotekarze wnikliwie przyglądają się ofercie,
 - firmy bardziej zadbają o klientów,
 - biblioteki szukają nowych partnerów do współpracy.
 - Wpływ negatywny:
 - plany ograniczenia liczby eo zmniejszą dostęp do zbiorów dla niektórych bibliotek,
 - ograniczenie finansów może mieć wpływ na politykę kadrową, dostęp do e-zasobów i ograniczenie zakupu zbiorów drukowanych.
- Poszukiwanie sposobów na kryzys w bibliotekach poprzez: współpracę z zewnętrznymi firmami, np. Google, współpracę z naukowcami i z osobami spoza biblioteki, aktywność biblioteki w środowisku (uczelni, miasta), wprowadzanie nowej oferty dla użytkowników, np. kulturalnej, zaangażowanie w nowe usługi: e-learning, serwisy: LibGuides, „zapytaj bibliotekarza”.
- Poszukiwanie remedium na kryzys zasobów bibliotecznych poprzez biblioteki cyfrowe, repozytoria, publikowanie w OA.
 - Wskazanie zjawisk zachodzących w bibliotekach wywołanych nie tylko kryzysem:
 - zmiany w polityce personalnej (np. pod wpływem zmian technologicznych),
 - inne spojrzenie na zatrudnianą kadre,
 - zmiany w strukturach organizacyjnych bibliotek (nowe stanowiska – PR, zespoły zadaniowe),
 - pozyskiwanie nowych źródeł dofinansowania bibliotek (sponsoring, usługi).

Organizatorzy zadbali również o urozmaicenie czasu wolnego, proponując udział w uroczystej kolacji, tradycyjnie w Czytelnicy Biblioteki PL. Gościom zaprezentowano jedną z czterech łódzkich kultur – kulturę rosyjską. Charakterystyczny humor, piękna piosenka w wykonaniu Akademickiego Zespołu Muzyki Narodów Słowiańskich „Bałajajki” i kuchnia rosyjska, nadały wieczorowi niezapomniany klimat. Atrakcją drugiego dnia była kolacja w plenerze zorganizowana w ogrodzie Muzeum Kinematografii.

Wszystkie referaty nadesłane na IV Konferencję Biblioteki PL, po uzyskaniu pozytywnych recenzji, zostaną opublikowane w materiałach konferencyjnych (w formie drukowanej i elektronicznej). Będą również dostępne w Bibliotece Cyfrowej Politechniki Łódzkiej (eBiPoL) pod adresem <http://ebipol.p.lodz.pl/dlibra>.

